

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jaromíra Jirsy a soudců Jaroslava Fenyka a Jana Filipa (soudce zpravodaje) o ústavní stížnosti stěžovatelky **Mgr. Zuzany Sobiškové**, soudní exekutorky, Exekutorský úřad Praha 6, sídlem Bělohorská 270/17, Praha 6 – Břevnov, zastoupené Mgr. Janem Dajbychem, advokátem, sídlem Vinohradská 3330/220a, Praha 10 – Strašnice, proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. října 2017 č. j. 12 Co 157/2017-149, spojené s návrhem na přiznání nákladů řízení, za účasti **Krajského soudu v Brně**, jako účastníka řízení, takto:

I. Usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 20. října 2017 č. j. 12 Co 157/2017-149 bylo porušeno ústavně zaručené základní právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. října 2017 č. j. 12 Co 157/2017-149 se ruší.

III. Návrh na přiznání náhrady nákladů stěžovatelky v řízení před Ústavním soudem se zamítá.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) se stěžovatelka domáhá zrušení shora označeného soudního rozhodnutí, přičemž tvrdí, že jí bylo porušeno její právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), právo vlastnit majetek podle čl. 11 Listiny a zákaz nucených prací a služeb podle čl. 9 odst. 1 Listiny, a že porušen byl i čl. 1 a čl. 89 odst. 2 Ústavy.

2. Současně stěžovatelka žádá Ústavní soud, aby jí přiznal náhradu nákladů řízení v celkové výši 10 551,20 Kč včetně daně z přidané hodnoty, a to z důvodu, že k porušení jejích ústavně zaručených práv došlo v takovém rozsahu a intenzitě, že nelze po ní spravedlivě požadovat, aby tyto náklady nesla sama.

3. Usnesením ze dne 9. 1. 2017 č. j. 180 EX 1124/08-133 stěžovatelka jako soudní exekutorka zastavila podle § 55 odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (dále jen „e. ř.“) ve spojení s § 268 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) exekuci

nařízenou na návrh UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., sídlem Želetavská 1525/1, Praha 4 – Michle (dále jen „oprávněná“), usnesením Okresního soudu v Hodoníně ze dne 18. 3. 2008 č. j. 10 Nc 802/2008-12 proti F. K. (dále jen „povinný“), a uložila povinnému zaplatit jí na náhradě nákladů exekuce částku 73 658 Kč; dále pak rozhodla, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

4. K odvolání povinného Krajský soud v Brně (dále též jen „krajský soud“) stěžovatelčino usnesení změnil ve výroku o nákladech exekuce tak, že se stěžovatelce náhrada nákladů exekuce nepřiznává, a současně rozhodl, že žádný z účastníků ani soudní exekutorka nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Krajský soud dospěl k závěru, že v daném případě byla exekuce zastavena pro nemajetnost povinného. Z tohoto důvodu jej podle § 89 věty druhé e. ř. zavázat k úhradě nákladů exekuce nelze, a protože zavinění na zastavení exekuce není možné přičítat oprávněné, nelze ani jí uložit povinnost nahradit stěžovatelce hotové výdaje.

II.

Stěžovatelčina argumentace

5. Stěžovatelka v ústavní stížnosti vytýká krajskému soudu, že neuvedl, zda procesní zavinění na zastavení exekuce lze spatřovat na straně povinného, či zda je nelze spatřovat na straně žádného z účastníků řízení, neboť pouze konstatoval, že zastavení exekuce nezavinila oprávněná. Přitom své rozhodnutí postavil na tom, že o povinnosti k náhradě nákladů exekučního řízení je třeba rozhodnout podle toho, kdo zastavení exekuce procesně zavinil. Jestliže se touto otázkou opomněl zabývat, porušil její právo na spravedlivý proces.

6. V této souvislosti stěžovatelka upozorňuje, že závěr krajského soudu, dle něhož obecně platí, že povinností k úhradě nákladů exekuce pro případ jejího zastavení z důvodu uvedeného v § 268 odst. 1 písm. e) o. s. ř. nelze zavázat povinného, je v příkrém rozporu s judikaturou Ústavního soudu [zejména nálezy ze dne 10. 3. 2009 sp. zn. III. ÚS 455/08 (N 51/52 SbNU 511), ze dne 29. 9. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 16/08 (N 203/58 SbNU 801; 310/2010 Sb.), ze dne 6. 10. 2011 sp. zn. I. ÚS 1294/09 (N 174/63 SbNU 39)], podle níž nutno větu druhou § 89 e. ř. interpretovat v návaznosti na větu první, tj. je třeba zkoumat otázku procesního zavinění toho kterého účastníka, a nelze tedy automaticky povinnost k jejich zaplacení ukládat oprávněnému či povinnému, ale vždy je třeba ve smyslu § 271 o. s. ř. zkoumat, jaké důvody k zastavení exekuce vedly. Tím krajský soud porušil i čl. 89 odst. 2 Ústavy.

7. K tomu stěžovatelka doplňuje, že krajským soudem zmiňované výkladové pochybnosti u § 89 e. ř. byly po jeho novelizaci zákonem č. 347/2007 Sb. odstraněny zmíněným nálezem sp. zn. Pl. ÚS 16/08 a že úvaha krajského soudu, že smyslem této novelizace bylo také (vedle toho garantovat soudním exekutorům úhradu jisté části nákladů exekuce) zabránit vzniku v zásadě nedobytných pohledávek soudních exekutorů za nemajetnými povinnými, je ničím nepodloženou domněnkou. Navíc je daná úvaha chybná, neboť majetková situace povinného se může v budoucnu změnit, jak uvedl Ústavní soud ve stanovisku pléna ze dne 12. 9. 2006 sp. zn. Pl. ÚS-st. 23/06 (ST 23/42 SbNU 545). S ohledem na to stěžovatelka považuje výklad krajského soudu za svévolný.

8. Krom toho má být dle stěžovatelky napadené usnesení v extrémním nesouladu s principy spravedlnosti. Exekuce byla efektivně vedena více jak osm let, v jejím průběhu byla realizována dražba nemovitých věcí povinného, část vymoženého plnění byla vyplacena oprávněné, částka představující náklady exekuce byla vymožena, takže pouze mělo být utvrzeno její právo ponechat si náklady exekuce již vymožené. Povinný se stal nemajetným až v závěru exekuce, takže je zřejmé, že oprávněný zastavení exekuce nezavinil a že je to právě povinný, kdo by jí – s ohledem na zásady obsažené v § 3 odst. 1, § 87 odst. 2, § 89 e. ř. a § 270 a 271 o. s. ř. – měl zaplatit vzniklé náklady. Nejde tak o případ, kdy nelze spravedlivě požadovat náhradu nákladů exekuce ani po oprávněném, ani povinném, a proto musí nést její náklady ona, kdy riziko neuhrazení odměny a náhrady hotových výdajů je kompenzováno výhodami souvisejícími s její profesí, tedy v podstatě monopolním postavením.

9. V návaznosti na to stěžovatelka zdůrazňuje, že tento případ je třeba striktně odlišit od případů zastavení exekuce z jiných důvodů, kde nelze procesní zavinění přičítat žádnému z účastníků, a že nemohla provedení exekuce odmítnout, a to ani z důvodu, že oprávněná nesložila přiměřenou zálohu na náklady exekuce, neboť ji nebyla, jak plyne z judikatury Ústavního soudu, oprávněna požadovat. Tím, že jí krajský soud odepřel nárok na náhradu nákladů, přestože již tyto byly vymoženy, musela po celou dobu vykonávat exekuci, aniž by měla nárok na zaplacení odměny či dokonce na náhradu výdajů, které ze svého v rámci exekuce vynaložila. Takto by byla podrobena nucené práci či službě ve smyslu čl. 9 odst. 1 Listiny.

10. Nadto mělo být porušeno její legitimní očekávání a princip předvídatelnosti rozhodování orgánů veřejné moci, protože právní názor krajského soudu je v rozporu s ustálenou judikaturou Ústavního soudu i rozhodovací praxí obecných soudů, což stěžovatelka doložila konkrétními usneseními krajských soudů (Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 10. 2017 sp. zn. 15Co 276/2017, Krajského soudu v Brně – pobočky v Jihlavě ze dne 28. 11. 2011 sp. zn. 54 Co 1023/2011, Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 30. 6. 2016 č. j. 27 Co 206/2016-27, Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 20. 3. 2017 č. j. 9 Co 117/2017-46, Krajského soudu v Ostravě ze dne 17. 6. 2014 č. j. 9 Co 355/2014-22, Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2016 č. j. 13 Co 135/2016-24, Krajského soudu v Praze ze dne 18. 5. 2016 sp. zn. 26 Co 193/2016 a Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 28. 5. 2014 sp. zn. 15 Co 254/2014), včetně Krajského soudu v Brně, které při zastavení exekuce z důvodu uvedeného v § 268 odst. 1 písm. e) o. s. ř. soudním exekutorům náhradu nákladů exekuce přiznávají, zvláště když již tyto náklady částečně vymohli.

III.

Vyjádření účastníka řízení

11. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkovi a vedlejším účastníkům řízení.

12. Krajský soud uvedl, že stěžovatelčiny výhrady nepovažuje za důvodné a že setrvává na svých závěrech, přičemž odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí s tím, že se k dané

problematice vyjádřil z hlediska všech podstatných aspektů. Navrhl proto odmítnutí ústavní stížnosti.

13. Vedlejší účastníci se k ústavní stížnosti nevyjádřili, a protože byli poučeni, že v takovém případě bude Ústavní soud vycházet z toho, že se svého postavení vedlejších účastníků vzdávají, nebylo již dále v tomto řízení s nimi jako vedlejšími účastníky jednáno.

14. Ústavní soud vyjádření krajského soudu stěžovatelce k případné replice nezasílal, neboť to neobsahuje žádné nové skutečnosti nebo argumentaci.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

15. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí napadené ústavní stížností, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva, resp. žádný ve vztahu k napadenému soudnímu rozhodnutí k dispozici neměla; ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

16. Ústavní soud jako soudní orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy) není součástí soustavy soudů (srov. čl. 90 a čl. 91 odst. 1 Ústavy) a nepřísluší mu právo všeobecného dozoru nad jejich rozhodovací činností; k takovému dozoru či kontrole je Ústavní soud oprávněn pouze za situace, kdy obecné soudy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv a svobod jednotlivce a nerespektují hodnotový základ právního řádu daný ústavním pořádkem a mezinárodními závazky České republiky. Proto Ústavní soud napadené soudní rozhodnutí přezkoumal (toliko) z pohledu porušení ústavně zaručených základních práv a svobod, jak je stěžovatelkou namítáno v ústavní stížnosti, načež dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

17. Podstatou ústavní stížnosti je vyjádření nesouhlasu s tím, jak krajský soud v dané věci interpretoval a aplikoval § 89 e. ř. Uvedený soud dospěl k závěru, že dojde-li k zastavení exekuce pro nemajetnost povinného [§ 268 odst. 1 písm. e) o. s. ř.], nelze povinného zavázat k úhradě nákladů exekuce, pouze je možné uložit oprávněnému, aby soudnímu exekutorovi uhradil paušálně určené či jím účelně vynaložené výdaje, a to za předpokladu, že nese zavinění na zastavení exekuce. Oproti tomu stěžovatelka zastává názor, že nezavinil-li zastavení exekuce oprávněný, je to právě povinný, komu musí být uložena povinnost k úhradě nákladů exekuce. Současně krajskému soudu vytýká, že se nezabýval otázkou tzv. procesního zavinění na straně povinného ve smyslu § 89 věty první e. ř., kterážto povinnost má plynout z judikatury Ústavního soudu.

18. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně konstatuje, že proces interpretace a aplikace tzv. podústavního práva bývá stížen „kvalifikovanou vadou“ zpravidla tehdy, jestliže obecné soudy nezohlední správně (či vůbec) dopad některého ústavně zaručeného základního práva (svobody) na posuzovanou věc, nebo se dopustí – z hlediska spravedlivého procesu – neakceptovatelné „libovůle“, spočívající buď v nerespektování jednoznačně znějící kogentní normy, nebo ve zjevném a neodůvodněném vybočení ze standardů výkladu, jenž je v soudní praxi respektován, resp. který odpovídá všeobecně akceptovanému (doktrinálnímu) chápání dotčených právních institutů [náleze ze dne 25. 9. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 85/06 (N 148/46 SbNU 471)].

19. V posuzované věci stěžovatelka požaduje, aby Ústavní soud rozhodl, jaká ze dvou výše uvedených výkladových variant § 89 e. ř. (ve spojení s nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 16/08) je správná, tedy zda v případě, že je exekuce zastavena pro nemajetnost povinného, a oprávněný toto zastavení „procesně nezavinil“, je povinen hradit náklady exekuce povinný, či nikoliv. Ústavní soud připouští, že krajský soud stál před poměrně obtížným úkolem skloubit na straně jedné záměr zákonodárce vyjádřený v § 89 věty druhé e. ř., tedy že v případě zastavení exekuce pro nemajetnost povinného budou soudnímu exekutorovi oprávněným hrazeny (pouze) paušálně určené nebo účelně vynaložené výdaje, a na straně druhé právní názor vyjádřený ve výše uvedeném „plenárním“ nálezem sp. zn. Pl. ÚS 16/08, v němž Ústavní soud neshledal důvod pro zrušení uvedeného ustanovení (ovšem) s tím, že zde existuje možnost jeho ústavně konformního výkladu, tj. že větu druhou § 89 e. ř. je třeba interpretovat v návaznosti na větu první tohoto ustanovení, a to tak, že v případě zastavení exekuce pro nemajetnost povinného musí být povinnost oprávněného hradit paušálně určené či účelně vynaložené výdaje exekutorovi odvislá od posouzení míry jeho zavinění na zastavení exekuce. V tomto nálezem se však Ústavní soud nevyjádřil k tomu, jak by to mělo být s případnou povinností povinného k úhradě nákladů exekuce pro případ, že nebude shledáno „procesní zavinění“ na straně oprávněného, tedy zda by povinnému měla být uložena povinnost hradit soudnímu exekutorovi náklady exekuce.

20. Krajský soud vyšel z toho, že záměrem zákonodárce bylo vyloučit vznik nedobytných pohledávek ve vztahu k nemajetným povinným, z čehož vyvodil, že ani povinnému nelze úhradu daných výdajů soudního exekutora, resp. nákladů exekuce, uložit. Stěžovatelka oproti tomu argumentuje tak, že v případě, kdy nelze danou povinnost (s ohledem na výše zmíněnou judikaturu Ústavního soudu) stanovit oprávněnému, musí zde být možnost zavázat k náhradě nákladů exekuce povinného. Ústavní soud musí přisvědčit stěžovateli, že z dokumentů, týkajících se projednávání zákona č. 347/2007 Sb. v Poslanecké sněmovně Parlamentu, neplyne, že by smyslem a účelem příslušné novelizace § 89 e. ř. bylo zabránit vzniku nedobytných pohledávek; lze spíše usuzovat, že zákonodárci šlo o vyřešení právních poměrů, jde-li o náklady exekuce, v případě jejího zastavení pro nemajetnost, a to tak, že soudní exekutoři budou mít zajištěnu (alespoň) reálnou úhradu svých hotových výdajů (ve skutečné nebo paušalizované výši).

21. Tento úmysl zákonodárce byl právním názorem vysloveným v nálezem sp. zn. Pl. ÚS 16/08 ve vztahu mezi soudním exekutorem a oprávněným značně modifikován, otázkou však je, jak se to projeví ve vztahu mezi soudním exekutorem a povinným, zvláště pokud zákonodárce v rámci jím přijatého řešení mohl vycházet z toho, že v případě zastavení exekuce pro nemajetnost nebude povinnost k náhradě nákladů povinným ukládána vůbec, přičemž naopak nepočítal s tím, že mohou nastat

(a to nikoliv zřídka) případy, kdy nebude možné uložit oprávněnému uhradit soudnímu exekutorovi „alespoň“ vynaložené výdaje (tedy nezaviní-li zastavení exekuce).

22. Při zohlednění všech těchto aspektů a ve snaze dospět k racionálnímu vyřešení nákladových poměrů v případě zastavení exekuce pro nemajetnost dlužníka dospěl Ústavní soud k závěru, že právní názor vyjádřený v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 16/08 najde uplatnění rovněž na vztah mezi soudním exekutorem a povinným, tj. že i v tomto případě je třeba posuzovat, zda povinný „procesně zavinil“ zastavení exekuce, a v kladném případě mu uložit povinnost k náhradě jejích nákladů. Skutečnost, že povinný je (toho času) nemajetný, sama o sobě není dle názoru Ústavního soudu důvodem jeho zvláštní ochrany, a to na úkor soudního exekutora, jemuž by v principu právo na náhradu nákladů exekuce nemělo být nepřiznáváno (a to jako důsledek „rizika podnikání“) spíše jen výjimečně, jmenovitě pak tam, kde nelze procesní zavinění na zastavení exekuce přičítat ani povinnému, ani oprávněnému; v takových případech však není vyloučeno v jeho prospěch (i v režimu shora předznamenáném nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 16/08) užít druhou větu ustanovení § 89 e. ř., a oprávněnému stanovit povinnost uhradit soudnímu exekutorovi (alespoň) účelně vynaložené výdaje.

23. Z výše uvedeného plyne, že povinností krajského soudu bylo nejen zjistit nemajetnost povinného, nýbrž zabývat se i otázkou, zda povinný z procesního hlediska zastavení exekuce nezavinil, k čemuž nutno dodat, že taková situace v případě daného důvodu zastavení (tj. nemajetnosti povinného) nastane zcela výjimečně (např. kdy povinný byl při zahájení exekuce solventní, avšak tento jeho stav se v důsledku protiprávního jednání třetí osoby či vyšší moci změnil). Nepostupoval-li takto krajský soud, jak konečně stěžovatelka v ústavní stížnosti namítá, porušil tím její právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. V dalším řízení bude třeba, aby se krajský soud zabýval otázkou procesního zavinění povinného na zastavení exekuce, a tento svůj závěr odpovídajícím způsobem promítl do výroku o náhradě nákladů exekuce. Vzhledem k tomu, že otázka, zda stěžovatelce svědčí vůči povinnému právo na náhradu nákladů exekuce, bude znovu řešena v soudním řízení, bylo by předčasné, resp. s principem minimalizace zásahů Ústavního soudu do činnosti soudů obecných neslučitelné posuzovat, zda napadeným usnesením došlo také porušení základních práv hmotněprávní povahy, kterých se stěžovatelka rovněž dovolává, tj. zakotvených v čl. 9 odst. 1 a čl. 11 odst. 1 Listiny. Možno dodat, že vylíčený průběh exekuce a měnící se majetková situace povinného nasvědčuje tomu, že stěžovatelka neměla původně ani důvod sjednávat si zálohu.

24. Poukazuje-li stěžovatelka na jí příznivá rozhodnutí krajských soudů v této otázce, tato (sama o sobě) pro ni tzv. legitimní očekávání nezakládají, neboť rozhodnutí obecného soudu nezavazuje jiný soud v jiné, byť právně a skutkově totožné věci, přičemž z toho plynoucí případná diformita rozhodnutí je záležitostí v první řadě sjednocující judikatury Nejvyššího soudu [srov. např. usnesení ze dne 23. 1. 2014 sp. zn. III. ÚS 1900/13 (U 1/72 SbNU 557)], jak to plyne z § 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

25. Vzhledem k tomu Ústavní soud podané ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl a napadené rozhodnutí podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil. Takto rozhodl mimo ústní jednání

bez přítomnosti účastníků, neboť měl za to, že od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

31. Navrhuje-li stěžovatelka, aby krajskému soudu byla uložena povinnost nahradit jí náklady řízení před Ústavním soudem podle § 62 odst. 4 zákona o Ústavním soudu, a to z důvodu, že se tento soud dopustil velmi intenzivního porušení jejich ústavně zaručených základních práv a svobod, Ústavní soud jí v tomto ohledu vyhovět nemohl. V posuzované věci šlo o dosud Ústavním soudem neřešenou, poměrně komplikovanou právní otázku. Již proto nelze krajskému soudu vytknout, že by v nějakém ohledu postupoval očividně svévolně či libovolně, zvláště že by odmítl (v rozporu s čl. 89 odst. 2 Ústavy) respektovat nálezovou judikaturu Ústavního soudu. Jen v takovém případě by byl odůvodněn postup podle uvedeného ustanovení, jež je – s ohledem na zásadu, že tyto náklady si hradí každý z účastníků či vedlejších účastníků sám (§ 62 odst. 3 zákona o Ústavním soudu), postupem spíše výjimečným.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 28. května 2019

Jaromír Jirsa
předseda senátu